ÇİLEK

e-ÇALIŞTAYI

2021

ÜRETİMDEN TÜKETİME ÇİLEĞİN YOLCULUĞU

Antalya Ticaret Borsası 1920

ANTALYA İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRLÜĞÜ

ATAK Antalya Tarım Konseyi

Düzenleyen Kurumlar

Antalya İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Antalya Ticaret Borsası
Antalya Tarım Konseyi

Çalıştay Onur Kurulu

Prof. Dr. Sevgi PAYDAŞ KARGI
Prof. Dr. Leyla DEMİRSOY

Düzenleme Kurulu

Doç. Dr. Nafiye ÜNAL Dr. Mehmet Ali SARIDAŞ
KTV Şb. Md. İbrahim IRMAK
ATB Ar-Ge Sorumlusu Çetin Baver SALMAN
ATAK Genel Sekreteri Gonca ERTOK

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Can ERTEKİN
Prof. Dr. İbrahim ÇAKMAK
Prof. Dr. Mustafa ERKAN
Prof. Dr. Said GEZGİN
Prof. Dr. Sedat SERÇE
Prof. Dr. Yusuf DEMİR
Doç. Dr. Burçak KAPUR
Doç. Dr. Davut Soner AKGÜL
Doç. Dr. Mehmet Ali SARIDAŞ
Doç. Dr. Özkan ŞİMŞEK
Dr. Öğr. Üyesi Ufuk GÜLTEKİN
Dr. Burak ÖZTORNACI
Dr. Emrah Eray AKÇA
Dr. Erdal AĞÇAM
Dr. Güven ŞAHİN

Uygulama & Sekretarya

Doç. Dr. Nafiye ÜNAL
Yeşim KARA, Mehmet AYAZ
İlkay Mustafa GÜNEŞ, Erkan ŞAHİN
Hatice ÇOBANER, Tuğba İNAL, Çağla Seda DİCLELİ

İÇİNDEKİLER

Önsöz Gökhan KARACA 5
Antalya İl Tarım ve Orman Müdürü/..

Önsöz Ali ÇANDIR 6
Antalya Ticaret Borsası Yönetim KuruluBaşkanı ve Antalya Tarım Konseyi Başkanı/..

Prof. Dr. SEVGİ PARYDAŞ KARGI - 7-10
Ülkemiz Çilek Yetiştiriciliğinde Mevcut Durum Ve Beklentiler

Doç. Dr. Özhan ŞİMŞEK - 11-13
Çileğin Günümüze Kadar Süren Evrimi Ve Ticari Çeşitlerdeki İlerlemeler

Doç. Dr. Mehmet Ali SARIDAŞ - 14-22
Çilek Islahında Ülkemizin Mevcut Durumu Ve Hedefler

Prof. Dr. Sedat Serçe - 23-27
Çilek Yetiştiriciliğinde Ekoloji ve Çeşit Planlanması

Prof. Dr. Leyla DEMİRSOY - 28-40
Nötr Gün Çilekleri İle Yaz-Sonbahar Çilek Üretimi

Doç. Dr. Burçak KAPUR - 41-49
Çilek Yetiştiriciliğinde Sulama

Doç. Dr. Nafiye ÜNAL - 50-59
Ülkemizde Topraksız Çilek Yetiştiriciliği Ve Sorunları

Prof. Dr. Yusuf DEMİR - 60-70
Örtü Altında Çilek Yetiştiriciliği

Prof. Dr. Osman KOLA - 71-88
Çilek Meyvelerinin Dondurulma Teknikleri

Doç. Dr. Davut Soner AKGÜL - 89-102
Çilek Yetiştirilen Alanlarda Görülen Hastalıklar

Dr. Güven ŞAHİN - 103-131
Dünyadan Ve Türkiye'den Seçilmiş Coğrafi İşaretli Çilekler

Prof. Dr. Sedat Serçe - 132-137
Türkiye Çilek Fide Yetiştiriciliği ve Sektörü

Prof. Dr. Mustafa Erkan - 138-148
Çilekte Hasat ve Hasat Sonrası İşlemler

Dr. Erdal AĞÇAM - 149-157
Çileğin Bileşimi, Sağlık Üzerine Etkileri Ve Gıda Sektöründe
Kullanım Olanakları

Prof. Dr. Can Ertekin - 158-189
Çilek Meyvelerinin Kurutulması Ve Kurutma Teknolojisinde Gelişmeler

Dr. Emrah Eray Akça - 190-206
Dünyada Çilek Ticaretindeki Durum ve Gelişmeler

Dr. Burak ÖZTORNACI - 207-219
Türkiye'de Çilek Piyasası Ve Kırsal Kalkınma Açısından Önemi

ÇALIŞTAY SONUÇ RAPORU 220-232

TÜRKİYE'DE ÇİLEK PİYASASI VE KIRSAL KALKINMA AÇISINDAN ÖNEMİ

Dr. Burak ÖZTORNACI
burakoztornaci@gmail.com
Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

Özet

Bu çalışmanın amacı Dünya'da ve Türkiye'de çilek piyasanın genel seyrinin ortaya koymak ve böylece Türkiye'de kırsal kalkınma alanında çilek üretiminin yaygınlaştırılmasının önemini gözler önüne sermektir. Araştırma Dünya'da ve Türkiye'de çilek piyasasındaki gelişmelerin incelendiği birinci bölüm ve de kırsal kalkınma açısından çilek üretiminin öneminin işlendiği ikinci bölüm olmak üzere 2 bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın materyalleri uluslararası ve ulusal çeşitli kurum ve kuruluşların hazırladığı ikincil verilerden oluşmaktadır. FAO (Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü) ve TUİK (Türkiye İstatistik Kurumu) veri tabanları bu çalışmada yararlanılan başlıca veri kaynaklarıdır.

GİRİŞ

Bahçe bitkileri tarımında önemli bir yer tutan çilek bitkisi (Fragaria sp.) Dünya genelinde yaygın olarak yetiştirilmektedir. Her ne kadar anavatanı Güney Amerika olsa da, günümüzde yetiştiriciliği yapılan "kültür çileği" yaklaşık 300 yüzyıl önce Güney Amerika orjinli F. chiloensis L. ve Kuzey Amerika orjinli F. virginiana Duch. türlerinin melezlenmesi sayesinde ortaya çıkmıştır (Staudt, 1989; Martinelli, 1992). Modern anlamda çilek yetiştiriciliği ise soğutulmuş fidelerin kullanılmasına başlanması ile birlikte 1950'lili yıllarda doğmuştur denilebilir (Paranjpe vd. 2003). Çilek yetiştiriciliği genellikle iki şekilde gerçekleşmektedir. Açıkta üretim denilen klasik tarzda üretim ve örtüaltı denilen nispeten daha modern bir teknik, günümüz çilek yetiştiriciliğinde en yaygın üretim yöntemleridir. Örtüaltı üretimde üreticiler yaptıkları seddeleri malç ile kaplayıp, damlama sulama sistemleri ile sulama ve gübreleme işlemlerini gerçekleştirmektedirler. Bu tarz üretim tek yıllık olup, ürün verimini ve kalitesini doğrudan etkilemektedir. Bu üretim tekniğinde en yaygın kullanılan fideler ise plug ve frigo fidelerdir (Serçe ve Özgen, 2014). Yetiştiriciliğinde her geçen gün teknik ve teknolojik gelişmeler yaşanan çilek aynı zamanda gelişen bir pazar yapısına da sahiptir. Üretimindeki artışa mukabil dünya genelinde ticareti de yaygınlaşmaktadır. Taze olarak tüketiminin dışında dondurulmuş, kurutulmuş, reçel, marmelat, jöle, likör, dondurma, meyve suyu vb. farklı şekillerde de tüketilmektedir. Kullanım şekillerindeki bu yaygınlık çilek ticaretinin türlü şekillere yapılabilmesine olanak tanımaktadır (Ağır, 2012).

Çilek üretiminin sahip olduğu bu avantajlar onu, tarımsal üretimde yeni ve daha karlı ürünler arayan çiftçiler için cezbedici kılmaktadır. Ayrıca geleneksel tarım ürünleri yetiştiriciliği ile yeterli gelir elde edemeyen üreticiler için karlı bir alternatif durumundadır. Bu nedenle özellikle Türkiye gibi çilek üretimi için elverişli iklim koşullarına sahip ülkelerde, kırsal kalkınma hedefleri arasında, çilek üretimi yaygınlaştırmakta yer alabilir. Yaygınlaştırılan çilek üretimi ile çiftçi gelirlerinin arttırmak mümkün olabilir.

Bu çalışmanın ana amacı Dünya'da ve Türkiye'de çilek piyasanın genel seyrinin ortaya koymak ve böylece Türkiye'de kırsal kalkınma alanında çilek üretiminin yaygınlaştırılmasının önemini gözler önüne sermektir. Araştırma Dünya'da ve Türkiye'de çilek piyasasındaki gelişmelerin incelendiği birinci bölüm ve de kırsal kalkınma açısından çilek üretiminin öneminin işlendiği ikinci bölüm olmak üzere 2 bölümden oluşmaktadır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu araştırmanın ana materyali uluslararası ve ulusal çeşitli kurum ve kuruluşların hazırladığı ikincil verilerden oluşmaktadır. FAO (Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü) ve TUİK (Türkiye İstatistik Kurumu) veri tabanları bu çalışmada yararlanılan başlıca veri kaynaklarını oluşturmaktadır. Bu kaynaklardan elde edilen veriler çizelgeler ve grafikler şeklinde sunulmuştur. Ayrıca bu verilerden faydalanılarak gerçekleştirilen bazı hesaplamalarda çalışmada yer almaktadır.

Kaynak: FAO, 2021

ARAŞTIRMA BULGULARI

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) verilerine göre 2010 yılında Dünya genelinde yaklaşık 6,3 milyon olan çilek üretimi, 2019 yılında 8,9 milyon tona yükselmiştir. Aynı yıllar aralığın dekar bazında çilek verimi ise 2.086 kilogramdan 2.241 kilograma çıkmıştır. Benzer şekilde çilek tarımı yapılan alan genişliği ise yaklaşık 3 milyon dekardan, yaklaşık 4 milyon dekar seviyesine yükselmiştir (Çizelge 1).

Çizelge 1. Dünya Çilek Üretim, Verim ve Ekim Alanı

Yıllar	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Alan (da)
2010	6.284.353	2.086	3.012.920
2011	6.377.557	1.968	3.240.850
2012	6.975.027	2.109	3.306.700
2013	7.436.909	2.097	3.546.150
2014	7.636.211	2.127	3.590.280
2015	8.221.263	2.180	3.771.120
2016	8.044.725	2.195	3.664.750
2017	8.242.262	2.221	3.710.310
2018	8.561.118	2.169	3.946.590
2019	8.885.028	2.241	3.964.010

Kaynak: FAO, 2021

Çizelge 2. Dünya Çilek Üretiminde İlk Sıralarda Yer Alan 10 Ülke

Sıra	Ülkeler	Üretim (%)	Üretim miktarı (ton)									
			2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	Dünya	**100.00%**	**6.28M**	**6.37M**	**6.97M**	**7.43M**	**7.63M**	**8.22M**	**8.04M**	**8.24M**	**8.56M**	**8.88M**
1	**Çin**	36.17%	1.79M	2.01M	2.22M	2.42M	2.49M	2.80M	2.68M	2.85M	3.06M	3.21M
2	**ABD**	11.5%	1.29M	1.32M	1.38M	1.38M	1.37M	1.39M	1.34M	1.23M	1.18M	1.02M
3	**Meksika**	9.7%	226.66K	228.90K	360.43K	379.46K	458.97K	392.63K	468.25K	658.44K	653.64K	861.34K
4	**Türkiye**	5.48%	299.94K	302.42K	351.83K	372.50K	376.07K	375.80K	415.15K	400.17K	440.97K	486.71K
5	**Mısır**	5.18%	238.43K	240.28K	242.30K	262.43K	283.47K	435.34K	378.96K	318.95K	445.11K	460.25K
6	**İspanya**	3.96%	275.36K	262.73K	290.84K	312.50K	291.87K	397.37K	377.60K	360.42K	344.68K	351.96K
7	**Rusya**	2.35%	165.00K	184.00K	174.00K	188.00K	189.00K	182.00K	182.10K	159.90K	199.00K	208.80K
8	**Güney Kore**	2.17%	231.80K	171.52K	192.14K	216.80K	209.90K	194.51K	191.22K	208.70K	183.64K	192.97K
9	**Polonya**	2.09%	153.41K	166.16K	150.15K	192.65K	202.51K	204.89K	196.97K	177.92K	205.20K	185.40K
10	**Fas**	1.89%	140.60K	110.72K	139.68K	145.23K	137.39K	141.10K	136.86K	161.79K	143.44K	167.83K

Kaynak: FAO, 2021

Çizelge 2'ye göre 2019 yılında Dünya çilek üretiminde Çin yaklaşık 3,21 milyon ton ile 1. sırada yer almaktadır. Çin'i 1,02 milyon tonluk üretim hacmi ile ABD takip etmektedir. Çin ve ABD'nin ardından sırasıyla 861 bin ton ile Meksika, 486 bin ton ile Türkiye, 460 bin ton ile Mısır, 351 bin ton ile İspanya, 208 bin ton ile Rusya, 192 bin ton ile Güney Kore, 185 bin ton ile Polonya ve 167 bin ton ile Fas gelmektedir. Bu verilerden anlaşıldığı üzere Dünya çilek üretiminin yaklaşık %36'sını Çin gerçekleştirmektedir. Türkiye'nin payı ise yaklaşık %5,5 düzeyindedir.

Çizelge 3. Dünya Çilek Üretiminde 5 yıllık Büyüme Oranları

Sıra	Ülkeler	Üretim Miktarında 5 yıllık Büyüme Oranları (2014-19)
1	**Çin**	29,21%
2	**ABD**	-25,52%
3	**Meksika**	87,67%
4	**Türkiye**	29,42%
5	**Mısır**	62,36%
6	**İspanya**	20,59%
7	**Rusya**	10,48%
8	**Güney Kore**	-8,07%
9	**Polonya**	-8,45%
10	**Fas**	22,16%

Kaynak: FAO, 2021 verilerinden hesaplanmıştır.

Çizelge 3'te FAO 2021 verilerinden yola çıkarak hesaplanan Dünya çilek üretiminde lider konumdaki 10 ülkenin, son 5 yılda üretim hacimlerindeki değişimler yer almaktadır. Bu hesaplamalar incelendiğinde son 5 yılda üretim miktarında, oransal olarak en fazla artış gözlenen ülkelerin %87 ile Meksika ve %62 ile Mısır olduğu anlaşılmaktadır. Son 5 yılda çilek üretim miktarının oransal olarak azaldığı sadece 3 ülke vardır. Bunlar %-25,5 ile ABD, %-8,1 ile Güney Kore ve %-8,5 Polonya'dır. Türkiye ise son 5 yılda çilek üretim miktarını oransal olarak %29,5 artırmıştır.

Çizelge 4. Dünya Çilek İhracatı ve Son 3 Yıldaki Büyüme Oranları

Sıra	Ülkeler	Dünya İhracatındaki payı (2020) (%)	2020 İhracat Değeri (Dolar)	İhracat Değerinde Son 3 Yıldaki Büyüme Oranları (%) (2017-2020)
1	**İspanya**	23,91%	$670,89M	1,21%
2	**Meksika**	23,32%	$654,38M	49,91%
3	**ABD**	17,02%	$477,49M	0,73%
4	**Hollanda**	10,54%	$295,85M	4,39%
5	**Belçika**	6,51%	$182,65M	11,63%
6	**Yunanistan**	2,92%	$81,89M	148,47%
7	**Mısır**	2,81%	$78,74M	-12,70%
8	**Fas**	2,06%	$57,93M	4,19%
9	**Almanya**	1,41%	$39,68M	-8,89%
10	**İtalya**	1,29%	$36,20M	-16,12%

Kaynak: FAO, 2021 verilerinden hesaplanmıştır.

Çizelge 4'e göre 2020 yılında Dünya çilek dış ticaretinde ilk sırada yaklaşık 670 milyon dolarlık ihracat geliri ile İspanya yer almaktadır. İspanya'yı yaklaşık 654 milyon dolarlık gelir ile Meksika takip etmektedir. İspanya ve Meksika'nın ardından sırasıyla 477 milyon dolar ile ABD, 295 milyon dolar ile Hollanda, 182 milyon dolar ile Belçika, 81 milyon dolar ile Yunanistan, 78 milyon dolar ile Mısır, 57 milyon dolar ile Fas, 39 milyon dolar ile Almanya ve 36 milyon dolar ile İtalya yer almaktadır.

Dünya çilek üretiminde ilk 10 sırada yer alan Çin, Türkiye, Rusya, Güney Kore ve Polonya, Dünya çilek ihracatı sıralamasında ilk 10'na girememiştir. Ayrıca Dünya çilek üretimi sıralamasında ilk 10'da yer almayan Hollanda, Belçika, Yunanistan, Almanya ve İtalya ise Dünya çilek ihracatı sıralamasında yer almaktadır. Dünya çilek ihracatı sıralamasındaki ilk 10 ülkenin son 3 yıldaki ihracat gelirlerinin oransal değişimine bakıldığında ise Yunanistan'ın çilek ihracatı gelirlerinin yaklaşık %148 arttırdığı görülmektedir. Yunanistan'ı yaklaşık %50'lik bir artış ile Meksika takip etmektedir. Son 3 yılda çilek ihracat gelirleri oransal olarak azalan sadece 3 ülke bulunmaktadır. Bunlar yaklaşık %-12 ile Mısır, %-8 ile Almanya ve %-16 ile İtalya'dır.

Çizelge 5. 2019 Yılı AB Ülkeleri Çilek Üretici Fiyatları

2019 Yılı AB Ülkeleri Çilek Üretici Fiyatı (ton/dolar)			
Ülkeler	**Fiyat**	**Ülkeler**	**Fiyat**
Avusturya	3.078,7	**Letonya**	2.727,1
Belçika	3.381,2	**Litvanya**	4.574,9
Bulgaristan	1.093,8	**Lüksemburg**	5.375,7
Hırvatistan	2.354,1	**Malta**	1.560,8
Güney Kıbrıs	2.144,7	**Hollanda**	4.332,7
Çekya	3.924,6	**Polonya**	**1.002,0**
Danimarka	3.886,6	**Portekiz**	3.060,0
Finlandiya	5.750,9	**Romanya**	1.453,6
Fransa	4.885,5	**Slovakya**	2.547,1
Almanya	2.876,6	**Slovenya**	4.219,2
Yunanistan	1.854,6	**İsveç**	3.260,0
Macaristan	2.501,4		

Kaynak: FAO, 2021.

Çizelge 5'te 2019 yılında, Avrupa Birliği üyesi ülkelerde çilek üreticilerinin ton başına kazançları verilmiştir. Buna göre en yüksek kazanç 5.75,9 Euro ile Finlandiya'da, en düşük kazanç 1.002,0 Euro ile Polonya'dır.

Çizelge 6. 2021 Yılı Dünya Çilek Tüketici Fiyat Endeksi

Çilekte Tüketici Fiyat Endeksi 2021 (2015=100)			
2016	101,9	**2021 Ocak**	122,3
2017	104,1	**2021 Şubat**	123,2
2018	106,9	**2021 Mart**	123,4
2019	111,6	**2021 Nisan**	124,2
2020	118,6	**2021 Mayıs**	124,8
2021 (ilk 6 ay)	123,9	**2021 Haziran**	125,3

Kaynak: FAO, 2021.

Çizelge 6'da ise Dünya çilek fiyatı endeksi verilmiştir. Bu endeks için 2015 yılı çilek fiyatı ortalaması baz alınmıştır. Bu hesaplamaya göre 2021 yılının ilk 6 ayında çilek fiyatları, 2015 yılını ortalama fiyatına göre %23,9 artış göstermiştir. Endeksin hesaplandığı son tarih olan 2021 yılı haziran ayında ise %25,3 artış gözlenmiştir.

Çizelge 7. Türkiye Çilek Üretim, Verim ve Ekim Alanı

Yıllar	**Üretim (ton)**	**Verim (kg/da)**	**Alan (da)**
2010	299.940	2.568	116.792
2011	302.416	2.527	119.670
2012	351.834	2.750	127.928
2013	372.498	2.749	135.494
2014	376.070	2.802	134.234
2015	375.800	2.648	141.893
2016	415.150	2.690	154.308
2017	400.167	2.600	153.918
2018	440.968	2.739	161.021
2019	486.705	3.025	160.899
2020	546.525	3.040	179.777

Kaynak: TUİK, 2021

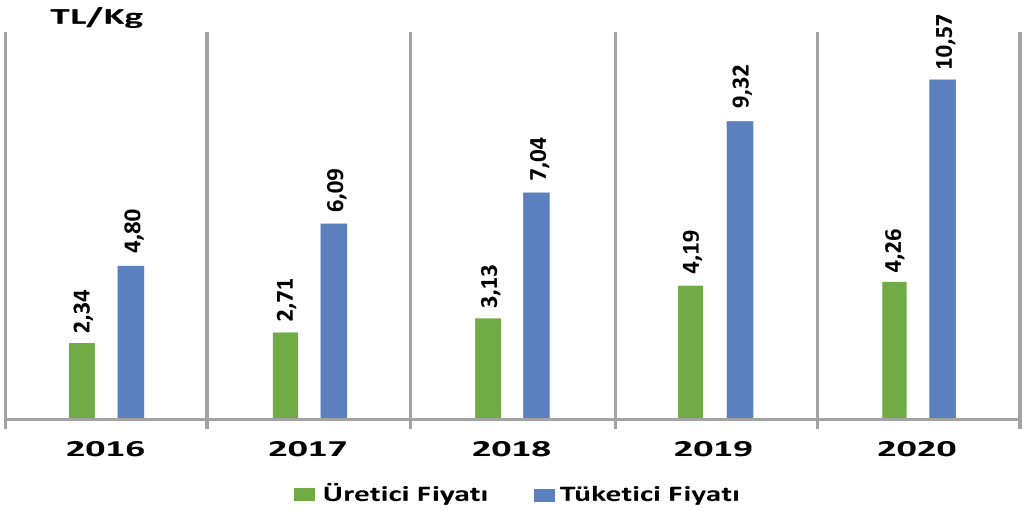
Çizelge 8. Türkiye Çilek Dış Ticareti

Yıllar	İhracat (kg)	İthalat (kg)	İhracat ($)	İhracat (TL)	İthalat ($)	İthalat (TL)
2010	32.910.509	162.483	40.703.952	62.086.869	701.056	1.058.992
2011	28.991.425	301.208	37.787.022	61.194.824	926.957	1.597.348
2012	28.085.682	495.657	36.399.883	65.675.544	1.114.269	2.006.043
2013	26.447.407	534.559	42.309.892	79.464.638	1.220.365	2.275.082
2014	22.340.896	560.606	37.847.778	81.788.434	1.317.948	2.895.420
2015	29.832.432	1.207.887	51.027.265	139.225.818	1.836.455	5.094.776
2016	19.977.018	852.761	31.154.194	93.222.813	1.241.997	3.699.023
2017	27.579.434	443.936	40.159.960	145.666.764	1.033.059	3.821.776
2018	36.597.422	1.063.083	59.087.444	271.487.991	1.483.433	6.878.863
2019	42.607.532	1.273.343	61.993.844	355.366.671	1.407.734	8.147.792
2020	49.888.886	3.216.978	78.235.122	553.287.713	1.465.229	10.083.396

Kaynak: TUİK, 2021

Çizelge 8'de Türkiye'nin 2010-2020 yılları arasındaki çilek dış istatistikleri yer almaktadır. Buna göre Türkiye'nin 2010 yılındaki çilek ihracatı miktar olarak yaklaşık 33 bin ton iken, 2020 yılında yaklaşık 50 bin ton olmuştur. İhracat gelirleri ise 2010 yılında yaklaşık 62 milyon TL veya 40 milyon dolar düzeyinden, 553 milyon TL veya 78 milyon dolar düzeyine çıkmıştır. Benzer şekilde ithalat miktarı 2010 yılında yaklaşık 162 bin ton iken 2020 yılında yaklaşık 3,2 milyon ton olmuştur. İthalat giderleri ise 2010 yılında yaklaşık 1 milyon TL veya 701 bin dolar düzeyinden, 10 milyon TL veya 1,4 milyon dolar düzeyine yükselmiştir.

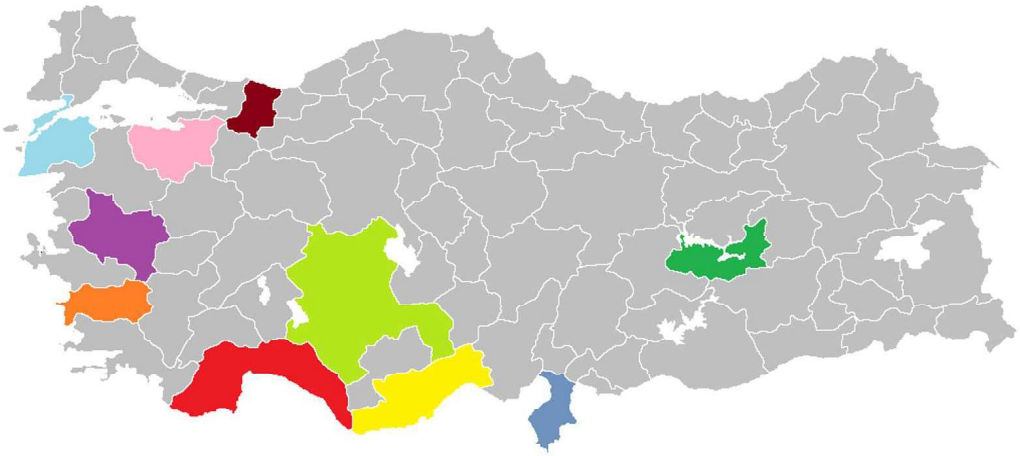
Şekil 1. Türkiye'de Son 5 Yılda Çilek Üretici ve Tüketici Fiyatları

Kaynak: TEPGE, 2021

Şekil 1'de Türkiye'de 2016-2020 yılları arasında, çilekte, üretici elene geçen fiyatlar ve tüketici fiyatları görülmektedir. Buna göre 2016 yılında çilek üretici fiyatı 2,34 TL iken 2020 yılında 4,26 TL olmuştur. Tüketici fiyatı ise 2016 yılında 4,80 TL'den, 2020 yılında 10,57 TL'ye yükselmiştir. 2020 yılı itibariyle çilek üretici fiyatı ile tüketici fiyatı arasında yaklaşık 2,5 kat fark bulunmaktadır.

Şekil 2. Türkiye'de Çilek Üretiminin En Çok Gerçekleştiği Şehirler

Kaynak: TEPGE, 2021

Şekil 2'de Türkiye'de en çok çilek üretilen şehirleri işaretlenmiştir. TUİK (2021), verilerine göre 2020 yılında Türkiye'de en çok çilek üretimi yapılan şehir yaklaşık 188 bin ton ile Mersin'dir. Mersin'i, yaklaşık 68 bin ton ile Aydın ve yaklaşık 51 bin ton ile Konya takip etmektedir. Ayrıca 2020 yılında, 2019 yılına oranla üretim miktarları Mersin'de %11,6, Aydın'da %0,4 ve Konya'da %17,2 artmıştır.

Tüm bu hususlara ek olarak, ülkemizdeki tarım işletmelerin genel yapısına bakıldığında, ortalama işletme genişliğinin düşük olduğu ve özellikle kırsal alanda çoğunlukla küçük aile işletmelerinin yoğunluğunun fazla olduğu bilinmektedir. AB 2020 Kırsal Kalkınma Politikası'nda öncelikleri ve amaçları şu biçimde ortaya koymuştur.

- Tarım sektörünün rekabet gücünü artırmak
- Doğal kaynakların sürdürülebilir yönetimini ve iklimle mücadeleyi sağlamak
- Mevcut istihdamı koruyup yeni istihdam alanları yaratmak
- Gıda zincirinin oluşturulması ve risk yönetimine ağırlık vermek
- Kırsal toplumun refah düzeyini artırmak
- Bölgeler arasında dengeli kalkınmayı sağlamak
- Kırsal alanlarda yenilikçiliği ve bilgi tabanını güçlendirmek
- Özetle; kırsal alanlarda sosyal içermeyi gözetme, yoksulluğu azaltma ve entegre kalkınmayı sağlamak.

Ortak Tarım Politikasının "ikinci ekseni" olarak bilinen AB Kırsal Kalkınma Politikasında yer alan ve ülkemizde benimsenen stratejik amaçlarla paralellik arz eden hususlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde; Türkiye'de kırsal kalkınmaya yönelik hamlelerin yapılmasının bir zorunluluk olduğu ortaya çıkmaktadır.

Buna bağlı olarak, kırsal kalkınmada öngörülen birincil hedef; kırsalda yaşayanların sosyo-ekonomik yapılarını, mevcut koşullar altında potansiyel kaynakların optimum şekilde kullanılmasını sağlayıcı girişimlerde bulunarak iyileştirmektir.

Kırsal kalkınmanın birçok unsurunu içerisinde barındıran ve her koşulda tarımsal üretimden vazgeçmeyen ve ağırlıklı olarak aile işgücü tarafından gerçekleştirilen tarımsal faaliyetlerin tamamını kapsayan "aile çiftçiliği" açısından, tarımsal gelir artırıcı ve ürün çeşitlendirilmesi vasıtasıyla tarımsal riski azaltıcı birtakım ürünlerin yetiştiriciliğine yönelik çalışmaların yapılması ise önem arz etmektedir.

Kırsal alanda yaşayan ve "aile çiftçiliği" ile geçimlerini sağlayan üreticilere çilek vb. alternatif gelir getirici ürünlerin yetiştiriciliğinin benimsetilmesi ile kırsal alanda yaşayan insanlara alternatif ürün yetiştiriciliği hakkında bilgi verme, gelir seviyelerini artırma vb.

katkılar yanında kırdan kente göçün önlenmesi gibi etkilerin de görülebileceği bir sosyo- ekonomik katkı yaratılması söz konusu olabilecektir.

Ancak kırsal kalkınmanın tesisine yönelik, üretimin benimsetilmesi için gerekli olan eğitim-yayım çalışmaları yanında, pazarlama ağının araştırılması ve alternatif pazarların belirlenmesi çalışmalarının yapılmasının da büyük önem taşıdığı göz ardı edilmemelidir. Pazarlama ile ilgili olası sorunların tespiti ve çözüm alternatifleri üretilmeden yapılacak üretimi yaygınlaştırma çalışmalarının, benimsenme süresinin ve sürdürülebilirliğinin kısa süreli olacağı da göz ardı edilmemelidir.

SONUÇ

FAO ve TUİK verileri göstermektedir ki çilek üretimi ve dış ticareti son yıllarda artan bir trende sahiptir. Ancak Dünya genelinde en çok çilek üretimi yapan ilk 10 ülke ile çilek dış ticaretinden en çok gelir elde eden ilk 10 ülke arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Özellikle Dünya'da önemli bir çilek üreticisi olan Türkiye'nin dış ticarette ilk 10 arasında bulunmaması buna mukabil Türkiye'nin çilek dış satımında rakibi konumundaki Yunanistan ve İtalya'nın dış ticarette ilk 10 yer alması düşündürücüdür. Bu noktada Türkiye, çilek üretimini arttırmanın yanı sıra çilek dış satımından elde ettiği gelirleri arttırmanın dayollarını aramalıdır. Yeni pazarlara açılmak, ürün çeşitlendirmesi yapmak, işlenmiş ürün satışlarına önem vermek, reklam ve markalaşma gibi olanaklar bu amaçta değerlendirilmesi gereken temel adımlardır.

Kırsal alanda yaşayan üreticilere çilek vb. alternatif gelir getirici ürünlerin yetiştiriciliğinin benimsetilmesi ile kırsal alanda yaşayan insanlara alternatif ürün yetiştiriciliği hakkında bilgi verme, gelir seviyelerini artırma, riski azaltma vb. katkılar yanında kırdan kente göçün önlenmesi gibi etkilerin de görülebileceği bir sosyo-ekonomik katkı yaratılması söz konusu olabilecektir. Ancak pazarlama ile ilgili olası sorunların tespiti ve çözüm alternatifleri üretilmeden yapılacak üretimi yaygınlaştırma çalışmalarının, benimsenme süresinin ve sürdürülebilirliğinin kısa süreli olacağı da göz ardı edilmemelidir.

KAYNAKÇA

Ağır, H. B. (2012). İzmir İlinde Örtüaltı Ve Açıkta Çilek Yetiştiriciliğinin Teknik Ve Ekonomik Yönden İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İzmir.

FAO (2021). https://www.fao.org/faostat/en/#data Erişim Tarihi: Kasım, 2021

Gülçubuk, B. (2018). Kırsal kalkınma politika ve uygulamalarında öncelik arayışları ve Türkiye açısından değerlendirme. Sürdürülebilir yaşam penceresinden yerel ve kırsal kalkınma. Özyeğin Üniversitesi Yayınları. İstanbul.

GTHB, 2014. Uluslararası aile çiftçiliği yılı, 2014 çalışma raporu. T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Yayını. Ankara.

Martinelli, (1992). Micropropagation of strawberry (Fragaria ssp) biotechnology in agriculture and forestry. High-Tech. and micropropagation II (by Y.P.S Bajaj) Springer 18.

Paranjpe, A. V. Cantliffe, D. J. Lamb, E. M. Stoffella, P. J. ve Powell, C. (2003). Winter strawberry production in greenhouses using soilless substrates: an alternative to methyl bromide soil fumigation, Proceedings of the Florida State for Horticultural Science, 116 (1), 98-105. Paraskevopoulou

Staudt, G. (1989). The spcies of Fragaria. The taxanomy and geographical distribution.

Acta Horticulturae 439: 455-462.

Serçe S. Özgen M. (2014). Çilek yetiştiriciliği ve güncel eğilimler. www.tarimturk.com.tr. Erişim Tarihi: Kasım, 2021

TEPGE (2021). Tarım Ürünleri Piyasa Raporu: Çilek. https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Menu/27 Erişim Tarihi: Kasım, 2021

TUİK (2021). https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=tarim-111&dil=1 Erişim Tarihi: Kasım, 2021.